

Paweł Zając

WIERNY ŚWIECKI
JAKO NADZWYCZAJNY SZAFARZ KOMUNII ŚWIĘTEJ
(KAN. 230 § 3 KODEKSU PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 ROKU)

Każdy wierny na mocy kapłaństwa wspólnego uczestniczy we właściwy sobie sposób w jednym kapłaństwie Chrystusowym¹. Dlatego też zbawcza misja Kościoła w świecie realizowana jest nie tylko przez tych, którzy wykonują ją na mocy przyjętych święceń, ale również przez wiernych świeckich, którzy poprzez chrzest i bierzmowanie biorą udział w „posłaniu Chrystusa, Kapłana, Proroka i Króla, każdy zgodnie z własnym powołaniem”². Stąd też istnieją w Kościele *ministeria, officia et munera*, które „opierając się na sakramentalnym fundamencie chrztu i bierzmowania [...] spełniane są przez katolików świeckich”³. Do posług (*ministeria*), jakie mogą sprawować świeccy, należy posługa lektora i akolity (kan. 230 § 1). Do funkcji (*munus*), zgodnie z przepisami Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r.⁴, należy funkcja lektora, komentatora oraz kantora (kan. 230

MGR LIC. PAWEŁ ZAJĄC – doktorant, Katedra Kościelnego Prawa Publicznego i Konstytucyjnego Instytutu Prawa Kanonicznego KUL; e-mail: zajcyk7@wp.pl

¹ Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, *Constitutio dogmatica de Ecclesia Lumen gentium*, 21.11.1964, AAS 57 (1965), s. 5-71; Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”*, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje. Dekrety. Deklaracje*, Poznań 2002, s. 104-166, nr 10.

² *Catechismus Catholicae Ecclesiae*, Libreria Editrice Vaticana 1997; *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002², nr 1548.

³ Ioannes Paulus PP. II, *Adhortatio apostolica postsynodalis Christifideles laici*, 30.12.1988, AAS 81 (1989), s. 393-521; Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Christifideles laici”*, w: *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, red. P. Murzański, Kraków 1997, s. 345-480, nr 23 [dalej cyt.: ChL].

⁴ *Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus*, 25.01.1983, AAS 75 (1983), pars II, s. 1-317; *Kodeks Prawa Kanonicznego*. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984 [dalej cyt.: KPK/83].

§ 2). Świeckim, gdy doradza to konieczność, można powierzyć również, w zastępstwie, wykonywanie obowiązków (*officia*): sprawowania posługi słowa Bożego, przewodniczenia modlitwom liturgicznym, udzielania chrztu i rozdzielania Komunii świętej (kan. 203 § 3).

Niniejszy artykuł ma na celu ukazanie oraz analizę norm prawnych odnoszących się do wiernych świeckich jako nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej (dalej cyt.: NSKŚ), wraz ze wskazaniem nadużyć, jakie Stolica Apostolska zauważyła w materii rozdzielania Komunii świętej⁵. Wydaje się słuszne, aby jeszcze raz przypomnieć dyscyplinę Kościoła w tym przedmiocie, by – jak mówił Jan Paweł II – zapobiec „tendencji do bezkrytycznego szafowania terminem posługa, do mylenia bądź stawiania na równi kapłaństwa powszechnego [czyt. wspólnego – P. Z.] i urzędowego, do nieprzestrzegania pewnych praw i norm kościelnych, do zbyt dowolnej interpretacji zastępstwa, do klerykalizowania świeckich”, a co za tym idzie do pomieszania znaczenia słów: posługa, urząd, funkcja i zadanie (ChL 23). Spod analizy wyjęte zostaną normy dotyczące posługi akolity jako NSKŚ, gdyż posługa ta nie mieści się w dyspozycji kan. 230 § 3 KPK/83.

1. UWAGI TERMINOLOGICZNE

W nomenklaturze kanonistycznej, możliwość rozdzielania Komunii świętej przez wiernych świeckich określa się wieloma pojęciami, takimi jak: posługa, funkcja, zadanie czy obowiązek⁶. Prawodawca w kan. 230 § 3 KPK/83 wskazał, że upoważnienie wiernych świeckich należy traktować jako *officium supplere*, co w polskim przekładzie KPK/83, przetłumaczono jako obowiązek zastępczy. Wyrażenie to w pełni oddaje naturę charakteru zada-

⁵ Huels podaje następującą definicję nadzwyczajnych szafarzy: „The extraordinary minister is the lay minister or cleric who is deputized to function when the ordinary minister is unavailable or sufficient ordinary ministers are lacking”. J.M. Huels, *Liturgy and Law. Liturgical Law in the system of Roman Catholic Canon Law*, Montréal 2006, s. 72.

⁶ Zob.: L. Gerosa, *Prawo Kościoła*, Poznań 1999, s. 170-171; E. Górecki, *Najświętsza Eucharystia*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. III/2: *Księga IV. Uświęcające zadanie Kościoła*, część 1, *Sakramenty*, część 2, *Pozostałe akty kultu Bożego*, część 3, *Miejsca i czasy święte*, red. J. Krukowski, Poznań 2010, s. 96; J. Herwada, *Obowiązki i prawa wiernych świeckich*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego*, red. P. Majer, Kraków 2011, s. 220-221.

nia, jakie zostało powierzone wiernym świeckim, gdyż rozdzielanie Komunii świętej istotowo zjednoczone jest z posługą święceń i w pierwszej kolejności należy do obowiązków duchownych – szafarzy zwyczajnych (kan. 910 § 1).

Niekiedy jednak można natknąć się na interpretacje, zgodnie z którymi obowiązek ten błędnie określany jest jako posługa, co stoi w sprzeczności z dyscypliną Kościoła. Uwagę na ten problem zwrócił już Jan Paweł II, stwierdzając, że „od pewnego czasu rozpowszechnił się zwyczaj nazywania ‘posługą’ nie tylko tych *officia* (urzędów) i *munera* (funkcji), które sprawują kapłani na mocy sakramentu święceń, ale także tych, które na mocy kapłaństwa wszystkich ochrzczonych sprawują wierni świeccy. Kwestia nazewnictwa staje się jeszcze bardziej złożona, gdy przyznaje się wszystkim wiernym prawo do wykonywania – zastępczo i na mocy oficjalnego upoważnienia udzielonego przez pasterzy – pewnych funkcji typowych raczej dla duchownych, które wszakże nie wymagają przyjęcia święceń”⁷.

Żeby można było mówić o posłudze, musi być ona udzielona specjalnym obrzędem zatwierdzonym przez najwyższą władzę w Kościele i sprawowanym przez biskupa⁸. Ma ona charakter stały i związana jest z wykonywaniem *munus*. Aktualnie w Kościele na mocy *Ministeria quaedam*⁹, istnieją dwie posługi, które można udzielić mężczyznom świeckim: lektora i akolity (kan. 230 § 1).

Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku określenia *officium supplere* zwrotem *munus* tłumaczonym jako funkcja¹⁰. Termin ten pojawia się w kan.

⁷ I o a n n e s P a u l u s P P. II, *Allocutio Participazione dei fedeli laici al ministero pastorale dei presbiteri*, 22.04.1994, „Notitiae” 30 (1994), s. 183-189, nr 4; J a n P a w e ł II, *Ku wspólnemu budowaniu Kościoła*, „L’Osservatore Romano” (wyd. polskie) 8 (165) 1994, s. 21-23.

⁸ J. G ó r z y ń s k i, *Od funkcji do posługi (od munus do ministerium). Kim mają być w parafii ustanowieni lektor i akolita?*, „Anamnesis” 57 (2009), nr 2, s. 84.

⁹ P a u l u s P P. VI, *Litterae apostolicae motu proprio datae „Ministeria quaedam” disciplina circa Primam Tonsuram, Ordines Minores et Subdiaconatum in Ecclesia Latina innovatur „Ministeria quaedam”*, 15.08.1972, AAS 64 (1972), s. 529-534; P a w e ł VI, *List motu proprio wprowadzające nową dyscyplinę w odniesieniu do tonsury, święceń niższych i subdiaconatu w Kościele Łacińskim*, „Wiadomości Diecezji Lubelskiej” 1 (1973), s. 1-5.

¹⁰ Termin *munus, muneris* w KPK/83 użyty został 190 razy. W polskim przekładzie pojęcie to przetłumaczono: 118 razy jako zadanie (kan. 40, 116, 145, 208, 231 § 1 (x2), 239 § 2, 253 § 3, 256 § 1, 261 § 2, 274 § 2, 278 § 3, 281 § 1, 289 § 2, 292, 333 § 2 (x2), 334 (x2), 337 § 3, 347 § 1, 347 § 2, 348 § 1, 360, 364, 365 § 1, 367, 375 § 2 (x2), 407 § 3, 413 § 3, 436 § 2, 443 § 1 n. 3, 447, 450 § 1, 471 n. 1, 478 § 2 (x2), 482 § 1, 493, 501 § 3, 502 § 1 (x2), 502 § 3, 502 § 4, 503, 506 § 2, 508 § 2, 510 § 3, 519, 531 (x2), 533 § 1, 540 § 3, 544, 550 § 1, 571, 588 § 3, 622, 627 § 1, 633 § 1, 651 § 3, 676, 713 § 2, Księga III, 756

230 § 2 KPK/83, zgodnie z którym: „świeccy mogą być czasowo wyznaczeni do pełnienia funkcji lektora w czynnościach liturgicznych, podobnie wszyscy świeccy mogą wykonywać funkcje komentatora, kantora lub inne, zgodnie z przepisami prawa”. Do tych innych funkcji kanoniści zaliczają m.in. *officium* wiernych świeckich jako NSKŚ¹¹. Podobnie zresztą uczyniła Konferencja Episkopatu Polski, która w przyjętym *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej*¹², zaliczyła ten obowiązek do „innych funkcji liturgicznych”. Przez funkcję rozumie się tutaj, święte czynności, spełniane przez duchownych i świeckich podczas celebracji liturgicznej, takie jak: przewodniczenie Eucharystii, odczytanie słowa Bożego, zaśpiewanie psalmu, niesienie świecy lub jakakolwiek inna czynność, przewidziana przez pontyfikał lub rytuał rzymski¹³. Niekiedy jednak można spotkać się z twie-

§ 1, 759 § 2, 768 § 2, 775 § 3, 776, 780, 815, Księga IV, 834 § 1 (x2), 835 § 1, 835 § 4, 839 § 1, 874 § 1, 874 § 1 n. 1, 893 § 1, 899 § 2, 904, 1105 § n. 2, 1173, 1213, 1278 (x2), 1280, 1283, 1284 § 1, 1331 § 2 n. 4, 1331 § 2 n. 5, 1333 § 1 n. 3, 1336 § 1 n. 2, 1338 § 1, Tytuł III – Część II – Księga VI, 1384, 1386, 1389 § 1, 1389 § 2, 1428 § 3, 1433, 1444 § 2, 1447, 1454, 1484 § 1, 1490, 1506, 1519 § 1, 1540 § 1, 1577 § 2, 1578 § 2, 1722, 1723 § 2, 1733 § 2, 1741 n. 2, 1747 § 1); 24 razy jako funkcja (kan. 173 § 4, 225 § 2, 230 § 2 (x2), 317 § 3, 452 § 1, 501 § 2, 617, 638 § 2, 776, 822 § 1, 833 n. 6, 833, n. 7 (x2), 837 § 1, 843 § 2, 861 § 2, 874 § 1 n. 3, 1282, 1289, 1301 § 2, 1428 § 1, 1428 § 2, 1445 § 1 n. 3); 16 razy jako posługa (kan. 228 § 1, 258, 366, 377 § 2, 383 § 1, 412, 415, 539, 541 § 1, 543 § 1, 544, 618, 762, 807, 835 § 4, 1331 § 1 n. 3); 12 razy jako urząd (kan. 331 (x2), 332 § 2, 333 § 3, 381 § 1, 425 § 1, 430, 749 § 1, 986 § 1, 1381 § 2, 1420 § 5, 1470 § 2); 3 razy jako stanowisko (kan. 253 § 1, 317 § 3, 810 § 1); 3 razy jako obowiązek (kan. 260, 796 § 1, 1063 n. 1); 2 razy jako kadencja (kan. 494 § 2, 624 § 3); 2 razy jako zajęcie (kan. 625 § 5, 671); 2 razy jako zlecenie (kan. 358, 1206); jednokrotnie jak misja (kan. 822 § 3), władza (kan. 481 § 2) i posłannictwo (kan. 204 § 1). Pięciokrotnie pominięto tłumaczenie tego pojęcia (kan. 409 § 2, 623, 628 § 1, 851 n. 2, 893 § 2). Cz. Krakowiak uważa, że *munus* w odniesieniu do liturgii oznacza funkcję, którą można zlecić wiernym świeckim. Jednak w przypadku kan. 230 § 3 prawodawca nie użył terminu *munus* a *officium supplere*, co może wskazywać, że natura obowiązku NSKŚ nie jest funkcją, lecz zadaniem. Zob. K r a k o w i a k, *Zasady współpracy świeckich w ministerialnej postudze kapłanów*, s. 44.

¹¹ Zob.: J. D y d u c h, *Obowiązki i prawa wiernych chrześcijan świeckich*, w: *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1.: *Księga II. Lud Boży*, część 1, *Wierni chrześcijanie*, część 2, *Ustrój hierarchiczny Kościoła*, red. J. Krukowski, Poznań 2005, s. 52-53.

¹² Konferencja Episkopatu Polski, *Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej. Dokument przyjęty podczas 346. Zebrania plenarnego Konferencji Episkopatu Polski w Częstochowie w dniu 27 listopada 2008 r.*, Kraków 2009, s. 50.

¹³ Taka definicja zaproponowana została przez Komisję ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski w przygotowywanym *Ceremoniale Wspólnoty Parafialnej*, <http://www.kkbids.episkopat.pl/> [dostęp: 17.04.2014].

rdzeniami, że rola NSKŚ nie jest funkcją liturgiczną, ale zadaniem¹⁴. Często stosuje się również oba sformułowania wymiennie¹⁵. Pojawia się więc pytanie o naturę *officium* świeckich jako NSKŚ. Wydaje się, że wszystko zależy od kontekstu używanego terminu, gdyż językowo funkcja i zadanie są to dwa odrębne znaczeniowo pojęcia. Funkcja związana jest z pełnionym urzędem, natomiast zadanie jest konkretnym obowiązkiem do spełnienia¹⁶. Prawodawca w kan. 145 § 1 KPK/83 stanowi, że „urząd kościelny jest jakimkolwiek ustanowionym na stałe zadaniem z postanowienia czy to Bożego, czy kościelnego dla realizacji celu duchowego”. W przypadku wiernych świeckich NSKŚ nie można mówić o ustanowieniu na stałe, gdyż pełnią oni swoje obowiązki na zasadzie zastępstwa i czasowo, w zależności od sytuacji¹⁷. Dlatego też na potrzeby niniejszego artykułu natura obowiązku (*officium*) wiernych świeckich jako NSKŚ określona zostanie jako zadanie.

2. NADZWYCZAJNY SZAFARZ KOMUNII ŚWIĘTEJ W HISTORII KOŚCIOŁA

Zalążek instytucji nadzwyczajnego szafarza Komunii św. można odnaleźć już w pierwszych wiekach chrześcijaństwa, kiedy wierni świeccy zanosili Komunię św. chorym, prześladowanym oraz uwięzionym¹⁸. Jednak już w 325 r. na Soborze Nicejskim I zarezerwowano to uprawnienie dla biskupów¹⁹. Na soborze w Konstancji natomiast ustalano, że tylko patriarcho-

¹⁴ „Termin *munus*, z nielicznymi wyjątkami, prawie zawsze oznacza zadanie do wykonania, ze szczególnym akcentem teologicznym w odniesieniu do *tria munera* Chrystusa i Kościoła”. Cz. Krakowiak, *Zasady współpracy świeckich w ministerialnej postudze kapłanów*, „Roczniki Teologiczne” 48 (2001), z. 8, s. 44.

¹⁵ Zob. Tenże, *Lektor w historii i we współczesnych dokumentach Kościoła. Kobieta lektor*, „Anamnesis” 46 (2006), nr 3, s. 65.

¹⁶ Funkcja – czynność, działanie, rola, stanowisko, praca. Zadanie – misja do wypełnienia, posłannictwo, obowiązek. Zob. *Nowy słownik języka polskiego*, red. E. Sobol, Warszawa 2003, s. 348, 1215.

¹⁷ Na podobnym stanowisku stoi A. Słowikowska: „Trzeba pamiętać, że kan. 230 § 3 nie normuje sytuacji powierzenia świeckim urzędowi [...], ale na zasadzie zastępstwa dopuszcza możliwość podejmowania przez nich zadań [...], jakie w zwyczajnych okolicznościach należą do duchownemu”. A. Słowikowska, *Uczestnictwo wiernych świeckich w liturgii Kościoła łacińskiego. Studium kanoniczne*, Lublin 2014, s. 174.

¹⁸ K. Michalczak, *Urząd Nauczycielski Kościoła o nadzwyczajnych szafarzach Komunii św.*, w: *Nadzwyczajni szafarze Komunii świętej. Nauczanie Kościoła – Formacja – Świadectwa*, red. K. Michalczak, Poznań 2009, s. 81.

¹⁹ Sobór Nicejski I, *Kanony*, w: *Dokumenty Soborów powszechnych. Tekst grecki, łaciński, polski*, t. I, *Nicea I, Konstantynopol I, Efez, Chalcedon, Konstantynopol II*,

wie, prymasi, arcybiskupi, biskupi i prezbiterzy mogą udzielać Komunii św. pod dwiema postaciami²⁰. W materii rozdzielania Komunii św. najpełniej wypowiedział się Sobór Trydencki, który w Dekrecie o Eucharystii nauczał: „W przyjmowaniu sakramentalnym zawsze istniał w Kościele Bożym zwyczaj, że świeccy otrzymywali Komunię od kapłanów, kapłani zaś odprawiający sami sobie jej udzielali; zwyczaj ten, jako wywodzący się z tradycji apostołskiej, winien być prawnie i zasłużenie zachowany”²¹.

Prawodawca w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1917 r.²² stanowił, że zwyczajnymi szafarzami Komunii św. są wyłącznie kapłani. W sytuacji konieczności, za zgodą ordynariusza bądź proboszcza, rozdzielać Komunię św. mogli diakoni jako nadzwyczajni szafarze. Kodeks nie przewidywał możliwości powierzenia tego zadania wiernym świeckim. Taki stan rzeczy utrzymał się aż do wydania przez Świętą Kongregację Obrzędów w 1969 r. instrukcji *Fidei custos*²³, na mocy której rządcy Kościołów partykularnych mogli zwrócić się do Stolicy Apostolskiej o specjalne, trzyletnie upoważnienie na podstawie którego, mogliby wyznaczać odpowiednie osoby, w tym wiernych świeckich, do rozdzielania Komunii św. jako NSKŚ. Przy wyznaczaniu należało jednak kierować się podaną przez instrukcję kolejnością:

Konstantynopol III, Nicea II, (325-787), red. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2007, s. 39, kan. XIII: „Niech jednak będzie regułą obowiązującą, że biskup, po niezbędnym zbadaniu sprawy, dopuszcza do udziału w ofierze i udziela Eucharystii temu, kto znajduje się w niebezpieczeństwie śmierci i o nią prosi”.

²⁰ Sobór w Konstancji, *Sesja XIII, I. Potępienie komunii pod dwiema postaciami przywróconej wśród Czechów przez Jakubka ze Stribra*, w: *Dokumenty Soborów powszechnych. Tekst grecki, łaciński, arabski, ormiański, polski*, t. III (1414-1445), *Konstancja, Bazylea, Ferrara, Florencja, Rzym*, red. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2007, s. 111, nr II.

²¹ Sobór Trydencki, *Sesja XII: I/B. Dekret o Najświętszym Sakramencie Eucharystii*, w: *Dokumenty Soborów powszechnych. Tekst łaciński, polski*, t. IV/1 (1511-1870), *Lateran V, Trydent, Watykan I*, red. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2007, s. 455, rozdz. VIII.

²² *Codex Iuris Canonici auctoritate Pii X Pontificis Maximi iussu digestus. Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus*, 27.05.1917, AAS 9 (1917), pars II, s. 1-593. Can. 845 „§ 1. Minister ordinarius sacrae communionis est solus sacerdos. § 2. Extraordinarius est diaconus, de Ordinarii loci vel parochi licentia, gravi de causa concedenda, quae in casu necessitatis legitime praesumitur”.

²³ *Sacra Congregatio Rituum, Instructio „Fidei custos” de ministris extraordinariis Sacrae Communionis Eucharisticae administrandae*, 30.04.1969, w: *Leges Ecclesiae post Codicem iuris canonici editae*, collegit, digessit notisque ornavit X. Ochoa, vol. IV, Roma 1974, col. 5535-5536 (n. 3746); Kongregacja Sakramentów, *Instrukcja Fidei custos*, w: *Posoborowe prawodawstwo kościelne* [dalej cyt.: PPK], red. E. Sztarfrowski, Akademia Teologii Katolickiej, t. VIII, z. 2, nr 15019-15034.

subdiakon, kleryk niższych święceń, zakonnik, zakonnica, katechista, wierny świecki (mężczyzna i kobieta). Wskazane osoby mogły udzielać Komunii świętej w trzech sytuacjach:

- 1) kiedy nie był obecny kapłan lub diakon;
- 2) kiedy ze względu na wiek lub chorobę kapłan nie mógłby wykonywać swojego obowiązku;
- 3) jeśli liczba wiernych przystępujących do Komunii św. byłaby tak wielka, że Msza św. zbyt długo by się przedłużała.

Unormowanie posługi wiernego świeckiego jako NSKŚ nastąpiło na mocy motu proprio Pawła VI *Ministeria quaedam*, w którym zniesiono tonsurę oraz święcenia niższe, wprowadzając dwie posługi – lektora i akolity. Posługa (*ministerium*) akolity, polegająca na wspieraniu diakona i posługiwaniu kapłanowi, poprzez troskę o służbę ołtarza i pomoc przy sprawowaniu Eucharystii oraz udzielanie Komunii św. jako szafarz nadzwyczajny po spełnieniu przypisanych prawem warunków, od tej pory przestała być zarezerwowana dla kandydatów do święceń i mogła być powierzana świeckim mężczyznom. Dalsze zmiany w tej materii nastąpiły w instrukcji Świętej Kongregacji ds. Dyscypliny Sakramentów *Immensae caritatis* na temat ułatwienia w niektórych wypadkach przyjmowania Komunii sakramentalnej²⁴. Na jej mocy ordynariusz miejsca mógł zezwolić wiernym świeckim, aby jako NSKŚ mogli rozdzielać Komunię św. i zanosić ją chorzy pozostającym w domu, jeśli:

- 1) nie ma kapłana, diakona lub akolity;
- 2) wymienieni powyżej nie mogą rozdzielać Komunii św. z powodu wykonywania innej posługi duszpasterskiej, kłopotów zdrowotnych lub starości;
- 3) liczba wiernych przystępujących do Komunii jest tak duża, że celebrowanie Mszy św. zbyt długo by się przeciągnęła (*ImmCar I*).

Ponadto, ordynariusz mógł udzielić upoważnienia poszczególnym kapłanom do wyznaczenia wiernego świeckiego jako NSKŚ, w przypadku prawdziwej konieczności (*ImmCar II*). Instrukcja podkreślała, że upoważnienie to nie zwalnia zwyczajnych szafarzy z obowiązku udzielania Eucharystii wiernym (*ImmCar VI*).

²⁴ Sacra Congregatio de Disciplina Sacramentorum, *Instructio „Immensae caritatis” de Communionem sacramentali quibusdam in adiunctis faciliore reddenda*, 29.01.1973, AAS 65 (1973), s. 264-271; Święta Kongregacja ds. Dyscypliny Sakramentów, *Instrukcja na temat ułatwienia w niektórych wypadkach przyjmowania Komunii Sakramentalnej* [dalej cyt.: *ImmCar*], PPK, t. VI, z. 2, s. 114-129.

3. UPOWAŻNIENIE WIERNEGO ŚWIECKIEGO
DO WYKONYWANIA ZADANIA
NADZWYCZAJNEGO SZAFARZA KOMUNII ŚWIĘTEJ
W KODEKSIE PRAWA KANONICZNEGO Z 1983 ROKU

Zgodnie z kan. 230 § 3 KPK/83, „Tam gdzie doradza konieczność Kościoła, z braku szafarzy, także świeccy, chociażby nie byli lektorami lub akolitami, mogą wykonywać pewne zadania w ich zastępstwie, mianowicie: sprawować posługę słowa, przewodniczyć modlitwom liturgicznym, udzielać chrztu, a także rozdzielać Komunię świętą, zgodnie z przepisami prawa”. Z tak zredagowanego kanonu wynika, że rozdzielanie Komunii św. nie wymaga przyjęcia święceń, dlatego też w pewnych okolicznościach możliwe jest powierzenie tego zadania osobom świeckim²⁵. Normy określające przymioty świeckich, jakimi powinni się odznaczać, jako nadzwyczajni szafarze zostały wskazane w Instrukcji *Immensae caritatis*. Na jej mocy, szafarzem nadzwyczajnym może zostać osoba odpowiednio przygotowana, wyróżniająca się dobrym życiem chrześcijańskim, wiarą i obyczajami oraz której wybór nie wzbudzi zdziwienia wśród członków wspólnoty parafialnej (ImmCar VI). Kompetencje do określenia szczegółowych norm, przyznane zostały konferencjom biskupów. Na podstawie takiej delegacji Konferencja Episkopatu Polski dnia 2 maja 1990 r. wydała Postanowienie odnośnie do nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej²⁶, które zmodyfikowane zostało dnia 9 marca 2006 r. dokumentem Wskazania Konferencji Episkopatu Polski odnośnie do nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej²⁷, zgodnie z którym nadzwyczajnymi szafarzami mogą zostać mężczyźni, a także siostry zakonne i niewiasty życia konsekrowanego w wieku od 25 do 65 roku życia, którzy zostaną poleceni przez miejscowego proboszcza. Kandydaci powinni odznaczać się zaangażowaniem w życie Kościoła, poważaniem wśród wiernych i duchowieństwa, a także wzorowym życiem moralnym, przejść odpowiednią drogę formacji, odbyć dni skupienia oraz zdać egzamin, po którym przez okres jednego roku mogą być NSKŚ. Po

²⁵ D y d u c h, *Obowiązki i prawa wiernych chrześcijan świeckich*, s. 52.

²⁶ Konferencja Episkopatu Polski, *Postanowienie Konferencji Episkopatu Polski odnośnie do nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej*, 2.05.1990, w: *Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski (1966-1998)*, oprac. C. Krakowiak, L. Adamowicz, Lublin 1999², s. 64-65.

²⁷ Konferencja Episkopatu Polski, *Wskazania odnośnie do nadzwyczajnego szafarza Komunii św.*, 9.03.2006, „Akta Konferencji Episkopatu Polski” [dalej cyt.: AKEP] 13 (2007), s. 101.

upływie tego czasu, jeśli chcą dalej wypełniać to zadanie, powinni odbyć dni skupienia, po których dostają upoważnienie na kolejny rok, które zawiera w sobie misję kanoniczną²⁸.

4. KOMPETENCJE NADZWYCZAJNYCH SZAFARZY KOMUNII ŚWIĘTEJ

Do kompetencji NSKŚ zgodnie z normami KPK/83 należy: 1) rozdzielanie Komunii św. (kan. 910 § 2); 2) zanoszenie Komunii św. chorym (kan. 911 § 2); 3) wystawianie i chowanie Najświętszego Sakramentu (kan. 943).

NSKŚ mogą rozdelać Komunię św. tylko i wyłącznie w sytuacji braku zwyczajnych szafarzy, bądź, jeśli ze względu na chorobę lub wiek nie mogą oni wypełnić tego obowiązku lub jeśli do Komunii św. przystępuje liczna grupa wiernych, co może powodować zbyt długie przedłużenie celebracji liturgicznej. Sposób wykonywania zadania określa *Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*²⁹ i *Zmodyfikowana instrukcja w sprawie formacji i wykonywania posługi nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej*³⁰ wydana przez Konferencję Episkopatu Polski. Zgodnie z nią: „Po przyjęciu Ciała i Krwi Pańskiej kapłan podaje Komunię św. nadzwyczajnemu szafarzowi. Wypada, aby udzielił mu jej pod obiema postaciami przez zanurzenie albo przez bezpośrednie picie z kielicha. Następnie podaje nadzwyczajnemu szafarzowi naczynie z komunikantami i razem z nim przystępuje do rozdzielania Komunii św. W przypadku rozdzielania Komunii św. również z naczynia znajdującego się w tabernakulum przynosi je na ołtarz prezbiter w czasie śpiewu Baranku Bożego, wyjątkowo czyni to nadzwyczajny szafarz. Nadzwyczajny szafarz «ukazuje nieco uniesioną Hostię, mówiąc: Ciało Chrystusa. Przystępujący do Komunii świętej odpowiada: Amen i przyjmuje Najświętszy Sakrament do ust lub, jeśli jest to dozwolone, na dłoń» (OWMR nr 161). Po zakończeniu udzielania Komunii św. kapłan i pomocnik wracają do ołtarza. Kapłan znosi puszkę z Najświętszym Sakramentem do tabernakulum, po czym wraca do ołtarza i puryfikuje pateny i kielich. Jedynie w wyjątkowych wypadkach świecki pomocnik za-

²⁸ D y d u c h, *Obowiązki i prawa wiernych chrześcijan świeckich*, s. 53.

²⁹ *Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego z trzeciego wydania Mszału Rzymskiego oraz wskazania Episkopatu Polski*, Poznań 2006 [dalej cyt.: OWMR].

³⁰ Konferencja Episkopatu Polski, *Modyfikacja instrukcji z dnia 22 VI 1991 r. w sprawie formacji i sposobu wykonywania posługi nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej* [dalej cyt.: InsKep], 18.10.2006, AKEP 13 (2007), s. 102-104.

nosi puszkę z Najświętszym Sakramentem do tabernakulum, wówczas przed zamknięciem drzwiczek przykłęka na jedno kolano, następnie wraca na swoje miejsce. Jeśli zachodzi potrzeba, puryfikuje palce w naczynku stojącym obok tabernakulum lub na kredensie”.

Mimo że przepisy prawne szczegółowo precyzują zagadnienie rozdzielania Komunii św., to często można spotkać się z nadużyciami w tej materii. Na ten problem zwróciła już uwagę Święta Kongregacja dla Sakramentów i Kultu Bożego, wydając Instrukcję *Inaestimabile donum*³¹, w której przypominała obowiązujące normy i zgała postawę duchownych, którzy choć obecni przy celebracji eucharystycznej, wstrzymują się od udzielania Komunii św., pozostawiając ten obowiązek świeckim. Pomimo tak jasnego stanowiska, do Papieskiej Rady Tekstów Prawnych wpłynęło pytanie skierowane przez Kongregację ds. Sakramentów i Kultu Bożego: „Czy nadzwyczajny szafarz Komunii świętej, wyznaczony zgodnie z kanonami 910 § 2 i 230 § 3, może wykonywać swoje zadanie zastępcze także wówczas, gdy są obecni w kościele, choć nie uczestniczą w celebracji eucharystycznej szafarze zwyczajni, którzy nie mają żadnej przeszkody?”³². Odpowiedź była przecząca i wynikała z natury zadania NSKŚ, które ma charakter wyjątkowy i zastępczy, a nie wyręczający³³. Przypomina również o tym Instrukcja o niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów z 1997 r.³⁴: „Funkcja (*munus*) ta ma charakter zastępczy i nadzwyczajny oraz powinna być wykonywana zgodnie z przepisami prawa”. Dokument ten zwrócił również uwagę

³¹ Sacra Congregatio pro Sacramentis et Cultu Divino, *Instructio „Inaestimabile donum” de quibusdam normis circa cultum mysterii eucharistici*, 3.04.1980, AAS 72 (1980), s. 331-343; Święta Kongregacja dla Sakramentów i Kultu Bożego, *Instrukcja w sprawie niektórych norm dotyczących kultu tajemnicy eucharystycznej „Inaestimabile donum”*, w: *To czyńcie na moją pamiątkę. Eucharystia w dokumentach Kościoła*, red. J. Miazek, Warszawa 1987, s. 271.

³² Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Authentice Interpretando, *Responsio ad propositum dubium*, 1.06.1988, AAS 80 (1988), s. 1373; *Interpretacje autentyczne kanonów Kodeksu Prawa Kanonicznego*, w: *Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz*, s. 1325.

³³ A. Sobczak, *Zastępczy charakter funkcji nadzwyczajnego szafarza komunii świętej*, „Poznańskie Studia Teologiczne”, 10 (2001), s. 333.

³⁴ Congregatio pro Clericis et Aliae, *Instructio „Ecclesiae de mysterio” de quibusdam quaestionibus circa fidelium laicorum cooperationem sacerdotum ministerium spectantem*, 15.08.1997, AAS 89 (1997), s. 852-877; Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Instrukcja o niektórych kwestiach dotyczących współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów* [dalej cyt.: EM], „L'Osservatore Romano” (wyd. polskie) 12 (208) 1998, s. 30-40.

na inny problem: „stałe korzystanie z pomocy NSKŚ podczas Mszy i zasadnianie tego dowolnie rozszerzonym pojęciem licznego udziału wiernych” (EM art. 8). Prawo jednak nie precyzuje, co należy rozumieć pod pojęciem licznego udziału. W piśmiennictwie podkreśla się, że przedłużenie rozdzielania Komunii św. o kilka minut nie stanowi przesłanki do zaangażowania do pomocy NSKŚ, gdyż liturgii nie może cechować pośpiech³⁵. Instrukcja *Redemptionis sacramentum*³⁶ w omawianej kwestii stwierdza: „w żadnym przypadku wystarczającą przyczyną nie będzie nieznaczące przedłużenie, oceniane w świetle zwyczajów i kulturowego kontekstu miejsca” (RS 158).

W przedmiocie puryfikacji świętych naczyń przez NSKŚ podczas Mszy, OWMR w nr 279 stanowi: „Naczynia liturgiczne puryfikuje kapłan, diakon albo ustanowiony akolita po Komunii lub po Mszy świętej, w miarę możliwości na kredensie”. Nie wspomniano tu o NSKŚ, dlatego też biskupi amerykańscy zwrócili się do Kongregacji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów o wyjaśnienie tej kwestii³⁷. Kongregacja odpowiedziała, że NSKŚ nie może puryfikować świętych naczyń, gdyż nie wynika to z natury jego zadania³⁸. Podobne pytanie skierowane zostało do Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów Episkopatu Polski, która odpowiedziała, że NSKŚ nie może puryfikować kielicha³⁹.

³⁵ Ł. Wołański, *Zwyczajna nadzwyczajność – o wypełnianiu funkcji nadzwyczajnego szafarza Komunii Świętej podczas liturgii*, „Anamnesis” 71 (2012), nr 11, s. 110.

³⁶ Congregatio de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum, *Instructio de quibusdam observandis et vitandis circa Sanctissimam Eucharistiam Redemptionis Sacramentum*, 25.03.2004, AAS 96 (2004), s. 549-601; Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Instrukcja o tym, co należy zachowywać, a czego unikać w związku z Najświętszą Eucharystią „Redemptionis Sacramentum”*, Poznań 2004 [dalej cyt.: RS].

³⁷ Spowodowane to było różnymi praktykami panującymi na obszarze Konferencji Biskupów Stanów Zjednoczonych. Pewnym ujednoczeniem w tej materii było uzyskanie przez wspomnianą Konferencję Biskupów specjalnego indultu, na mocy którego biskup diecezjalny, jeśli wskazywałyby na to racje duszpasterskie, mógł wyznaczać konkretnych NSKŚ do asystowania duchownemu przy puryfikacji świętych naczyń. Indult został wydany *ad experimentum* na okres trzech lat. Podkreślono w nim jednak, że indult jest swego rodzaju dyspensą od przepisów OWMR i w normalnych warunkach NSKŚ nie może puryfikować świętych naczyń podczas Mszy św. Zob. *Decree of the Congregation for Divine Worship and the Discipline of the Sacraments*, 22.03.2002, Prot. 1382/01/L, w: *Norms for the distribution and reception of Holy Communion under both kinds in the dioceses of the United States of America*, Washington 2002.

³⁸ *Seven Questions on the Distribution of Holy Communion Under Both Kinds*, <http://www.miamiarch.org/bulletin/distributionofholysacrament.pdf> [dostęp: 19.04.2014].

³⁹ S. Cichy, *Odpowiedzi na niektóre pytania zadane Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów pocztą elektroniczną*, „Anamnesis” 41 (2005), s. 115.

Do istotnych kompetencji NSKŚ należy również zanoszenie Komunii św. chorym. Przed zaniemieniem Komunii św., NSKŚ powinien dzień wcześniej odwiedzić chorego i przygotować go do jej przyjęcia (InsKep II)⁴⁰. To spotkanie ma celu również sprawdzenie, czy wierny nie potrzebuje spowiedzi, a jeśli tak, należy powiadomić o tym proboszcza. W praktyce rezygnuje się z osobistego spotkania dzień przed, kontaktując się wyłącznie drogą telefoniczną. Obrzęd sakramentu chorych⁴¹ przewiduje, że NSKŚ spełnia ten *officium* w stroju odpowiednim do swojego zadania, czyli białej albie przepasanej *cingulum*⁴². Komunię, otrzymaną od kapłana po rozesłaniu wiernych, znosi w specjalnym naczyniu zawieszonym na szyi. Po przyjeździe do domu chorego, szafarz powinien pozdrowić domowników, a następnie położyć Najświętszy Sakrament na stole i wraz z obecnymi adorować Go w ciszy lub odmawiając odpowiednią modlitwę, po czym wzywa obecnych do wzbudzenia aktu żalu za grzechy (ObCh 142-144). Kolejno odczytywany jest fragment Pisma św. odmawia się *Ojczy nasz* i przechodzi do udzielenia Komunii św., po czym następuje puryfikacja i umycie palców. Obrzęd kończy się modlitwą końcową i słowami: „Niech Bóg zawsze będzie z Tobą, broni Cię swoją mocą i zachowa w pokoju” (ObCh 145-156).

Na mocy kan. 943 KPK/83, NSKŚ w szczególnych sytuacjach może dokonać wystawienia i schowania Najświętszego Sakramentu, jednak bez błogosławieństwa. Normy szczegółowe dotyczące tego zagadnienia zawarte są w księdze *Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą*⁴³. Zgodnie z nim NSKŚ, jeśli nie ma kapłana lub diakona lub spełniają oni inne posługi duszpasterskie, może dokonać wystawienia przez otwarcie tabernakulum, umieszczenie puszki na ołtarzu lub umieszczenie Hostii w monstrancji.

*

Po przeanalizowaniu norm prawnych i literatury odnoszących się do NSKŚ nasuwają się następujące wnioski: 1) NSKŚ można podzielić na

⁴⁰ Należy przygotować biały obrus, świece, krzyż, wodę święconą, szklanekę czystej wody. Zob.: T. S y c z e w s k i, *Nadzwyczajny szafarz Komunii świętej w aspekcie liturgicznym*, w: *Laudate Dominum. Księdzu Profesorowi Jerzemu Stefańskiemu z okazji 65-lecia urodzin i 40-lecia kapłaństwa*, red. K. Konecki, Gniezno 2005, s. 285-286.

⁴¹ *Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo*, Katowice 1980 [dalej cyt.: ObCh].

⁴² W InsKep stwierdzono, że szafarz może być w stroju cywilnym.

⁴³ *Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą. Dostosowane do zwyczajów diecezji polskich*, Katowice 1985, nr 67.

dwie grupy: akolitów pełniących posługę oraz wiernych świeckich wyznaczonych zgodnie z kan. 230 § 3 oraz OWMR⁴⁴. 2) W literaturze kanonistycznej na określenie kodeksowego zwrotu *officium supplere*, używa się wielu pojęć, takich jak: posługa, funkcja czy zadanie. Wydaje się słuszne, aby w przyszłości zgodnie z kan. 230 § 3 zrezygnować z określenia posługa w kontekście wyznaczania wiernych świeckich jako NSKŚ. 3) Do kompetencji NSKŚ zaliczyć należy: rozdzielanie Komunii św., w sytuacjach określonych przez prawo, zanoszenie Komunii św. chorym i możliwość wystawienia i schowania Najświętszego Sakramentu w przypadku braku szafarzy zwyczajnych. 4) Wart podkreślenia jest fakt, że zadanie NSKŚ ma charakter zastępczy i nadzwyczajny, dlatego też należy starannie zweryfikować praktykę upoważniania wiernych świeckich do zadania NSKŚ w poszczególnych wspólnotach, by – zgodnie z sugestiami Stolicy Apostolskiej – wyeliminować wszelkie nadużycia i ujednoczyć praktykę. W tym celu biskupi diecezjalni powinni wydać odpowiednie przepisy w tym przedmiocie.

BIBLIOGRAFIA

Źródła prawa

- Catechismus Catholicae Ecclesiae, Libreria Editrice Vaticana 1997; Katechizm Kościoła Katolickiego, Poznań 2002².
- Codex Iuris Canonici auctoritate Ioannis Pauli PP. II promulgatus, 25.01.1983, *Acta Apostolicae Sedis* 75 (1983), pars II, s. 1-317; Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu, Poznań 1984.
- Codex Iuris Canonici auctoritate Pii X Pontificis Maximi iussu digestus. Benedicti Papae XV auctoritate promulgatus, 27.05.1917, *Acta Apostolicae Sedis* 9 (1917), pars II, s. 1-593.
- Congregatio de Cultu Divino et Disciplina Sacramentorum, Instructio de quibusdam observandis et vitandis circa Sanctissimam Eucharistiam Redemptionis Sacramentum, 25.03.2004, *Acta Apostolicae Sedis* 96 (2004), s. 549-601; Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, Instrukcja o tym, co należy zachowywać, a czego unikać w związku z Najświętszą Eucharystią „Redemptionis Sacramentum”, Poznań 2004.
- Congregatio pro Clericis et Aliae, Instructio „Ecclesiae de mysterio” de quibusdam quaestionibus circa fidelium laicorum cooperationem sacerdotum ministerium spectantem, 15.08.1997, *Acta Apostolicae Sedis* 89 (1997), s. 852-877; Kongregacja ds. Duchowieństwa, Instrukcja o niektórych kwestiach dotyczących

⁴⁴ *Mszal Rzymski* dla diecezji polskich w nr (6) przewiduje możliwość jednorazowego upoważnienia wiernego świeckiego do rozdzielania Komunii św.

- współpracy wiernych świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów, *L'Osservatore Romano* (wyd. polskie) 12 (208) 1998, s. 30-40.
- Decree of the Congregation for Divine Worship and the Discipline of the Sacraments, 22.03.2002, Prot. 1382/01/L, w: Norms for the distribution and reception of Holy Communion under both kinds in the dioceses of the United States of America, Washington 2002.
- I o a n n e s P a u l u s P P. II, Adhortatio apostolica postsynodalis Christifideles laici, 30.12.1988, *Acta Apostolicae Sedis* 81 (1989), s. 393-521; J a n P a w e ł II, Adhortacja apostolska „Christifideles laici”, w: Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II, red. P. Murzański, Kraków 1997, s. 345-480.
- I o a n n e s P a u l u s P P. II, Allocutio Partecipazione dei fedeli laici al ministero pastorale dei presbiteri, 22.04.1994, „Notitiae” 30 (1994), s. 183-189, nr 4; J a n P a w e ł II, Ku wspólnemu budowaniu Kościoła, *L'Osservatore Romano* (wyd. polskie) 8 (165) 1994, s. 21-23.
- Komunia święta i kult tajemnicy eucharystycznej poza Mszą świętą. Dostosowane do zwyczajów diecezji polskich, Katowice 1985.
- Konferencja Episkopatu Polski, Dyrektorium duszpasterstwa służby liturgicznej. Dokument przyjęty podczas 346. Zebrania plenarnego Konferencji Episkopatu Polski w Częstochowie w dniu 27 listopada 2008 r., Kraków 2009.
- Konferencja Episkopatu Polski, Modyfikacja instrukcji z dnia 22 VI 1991 r. w sprawie formacji i sposobu wykonywania posługi nadzwyczajnych szafarzy Komunii świętej, 18.10.2006, *Akta Konferencji Episkopatu Polski* 13 (2007), s. 102-104.
- Konferencja Episkopatu Polski, Postanowienie Konferencji Episkopatu Polski odnośnie do nadzwyczajnego szafarza Komunii świętej, 2.05.1990, w: Dokumenty duszpastersko-liturgiczne Episkopatu Polski (1966-1998), oprac. C. Krakowiak, L. Adamowicz, Lublin 1999², s. 64-65.
- Konferencja Episkopatu Polski, Wskazania odnośnie do nadzwyczajnego szafarza Komunii św., 9.03.2006, *Akta Konferencji Episkopatu Polski* 13 (2007), s. 101.
- Ogólne Wprowadzenie do Mszału Rzymskiego z trzeciego wydania Mszału Rzymskiego oraz wskazania Episkopatu Polski, Poznań 2006.
- P a u l u s P P. VI, Litterae apostolicae motu proprio datae „Ministeria quaedam” disciplina circa Primam Tonsuram, Ordines Minores et Subdiaconatum in Ecclesia Latina innovatur, 15.08.1972, *Acta Apostolicae Sedis* 64 (1972), s. 529-534; P a w e ł VI, List motu proprio „Ministeria quaedam” wprowadzające nową dyscyplinę w odniesieniu do tonsury, święceń niższych i subdiaconatu w Kościele Łacińskim, *Wiadomości Diecezji Lubelskiej* 1 (1973), s. 1-5.
- Pontificia Commissio Codici Iuris Canonici Authentice Interpretando, Responso ad propositum dubium, 1.06.1988, *Acta Apostolicae Sedis* 80 (1988), s. 1373; Interpretacje autentyczne kanonów Kodeksu Prawa Kanonicznego, w: Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. P. Majer, Kraków 2011, s. 1325.
- Sacra Congregatio de Disciplina Sacramentorum, Instructio de Communionem sacramentali quibusdam in adiunctis faciliore reddenda Immensae caritatis, 29.01.1973, *Acta Apostolicae Sedis* 65 (1973), s. 264-271; Święta Kongregacja

- Sakramentów, Instrukcja na temat ułatwiania w niektórych wypadkach przyjmowania Komunii Sakramentalnej, w: Posoborowe Prawodawstwo Kościelne, t. VI, z. 2, s. 114-129.
- Sacra Congregatio pro Sacramentis et Cultu Divino, Instructio „Inaestimabile donum” de quibusdam normis circa cultum mysterii eucharistici, 3.04.1980, *Acta Apostolicae Sedis* 72 (1980), s. 331-343; Święta Kongregacja dla Sakramentów i Kultu Bożego, Instrukcja w sprawie niektórych norm dotyczących Kultu tajemnicy Eucharystycznej Inaestimabile donum, w: To czyńcie na moją pamiątkę. Eucharystia w dokumenatach Kościoła, red. J. Miazek, Warszawa 1987, s. 268-279.
- Sacra Congregatio Rituum, Instructio de ministris extraordinariis Sacrae Communionis Eucharisticae administrandae Fidei custos, 30.04.1969, w: *Leges Ecclesiae post Codicem iuris canonici editae, collegit, digessit notisque ornavit X. Ochoa*, vol. IV, Roma 1974, col. 5535-5536 (n. 3746); Kongregacja Sakramentów, Instrukcja Fidei custos, w: Posoborowe prawodawstwo kościelne, red. E. Sztrafrowski, Akademia Teologii Katolickiej, t. VIII, z. 2, nr 15019-15034.
- Sakramenty chorych. Obrzędy i duszpasterstwo, Katowice 1980.
- Sacrosanctum Concilium Oecumenicum Vaticanum II, Constitutio dogmatica de Ecclesia Lumen gentium, 21.11.1964, *Acta Apostolicae Sedis* 57 (1965), s. 5-71; Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”, w: Sobór Watykański II, Konstytucje. Dekrety. Deklaracje, Poznań 2002, s. 104-166.
- Sobór w Konstancji, Sesja XIII, I. Potępienie komunii pod dwiema postaciami przywróconej wśród Czechów przez Jakubka ze Stribra, w: Dokumenty Soborów powszechnych. Tekst grecki, łaciński, arabski, ormiański, polski. Tom III (1414-1445), Konstancja, Bazylea, Ferrara, Florencja, Rzym, red. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2007, s. 111.
- Sobór Nicejski I, Kanony, w: Dokumenty Soborów powszechnych. Tekst grecki, łaciński, polski. Tom I. Nicea I, Konstantynopol I, Efez, Chalcedon, Konstantynopol II, Konstantynopol III, Nicea II (325-787), red. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2007, s. 39.
- Sobór Trydencki, Sesja XII: I/B. Dekret o Najświętszym Sakramencie Eucharystii, w: Dokumenty Soborów powszechnych. Tekst łaciński, polski. Tom IV/1 (1511-1870), Lateran V, Trydent, Watykan I, red. A. Baron, H. Pietras, Kraków 2007, s. 455.

Literatura

- Cichy Stefan, Odpowiedzi na niektóre pytania zadane Komisji ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów pocztą elektroniczną, *Anamnesis* 41 (2005), s. 114-115.
- Dyduch Jan, Obowiązki i prawa wiernych chrześcijan świeckich, w: Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, t. II/1. Księga II. Lud Boży. Część I. Wierni chrześcijanie. Część II. Ustrój hierarchiczny Kościoła, red. J. Krukowski, Poznań 2005, s. 42-54.
- Gerosa Libero, Prawo Kościoła, Poznań 1999.
- Górecki Edward, Najświętsza Eucharystia, w: Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego, t. III/2: Księga IV. Uświęcające zadanie Kościoła, część 1,

- Sakramenty, część 2, Pozostałe akty kultury Bożego, część 3, Miejsca i czasy święte, red. J. Krukowski, Poznań 2010, s. 83-140.
- Górzyski Józef, Od funkcji do posługi (od munus do ministerium). Kim mają być w parafii ustanowieni lektor i akolita?, *Anamnesis* 57 (2009), nr 2, s. 82-86.
- Hervada Javier, Obowiązki i prawa wiernych świeckich, w: Kodeks Prawa Kanonicznego. Komentarz. Powszechne i partykularne ustawodawstwo Kościoła katolickiego. Podstawowe akty polskiego prawa wyznaniowego. Edycja polska na podstawie wydania hiszpańskiego, red. P. Majer, Kraków 2011, s. 215-222.
- Huels John M., Liturgy and Law. Liturgical Law in the system of Roman Catholic Canon Law, Montréal 2006.
- Krakowiak Czesław, Lektor w historii i we współczesnych dokumentach Kościoła. Kobieta lektor, *Anamnesis* 46 (2006), nr 3, s. 59-73.
- Krakowiak Czesław, Teologiczne i normatywne zasady współpracy świeckich w ministerialnej posłudze kapłanów, *Roczniki Teologiczne* (2001) t. XLVIII, z. 8, s. 37-75.
- Nowy słownik języka polskiego, red. E. Sobol, Warszawa 2003, s. 348, 1215.
- Michalczak Krzysztof, Urząd Nauczycielski Kościoła o nadzwyczajnych szafarzach Komunii św., w: Nadzwyczajni szafarze Komunii świętej. Nauczanie Kościoła – Formacja – Świadectwa, red. K. Michalczak, Poznań 2009, s. 80-84.
- Słowikowska Anna, Uczestnictwo wiernych świeckich w liturgii Kościoła łacińskiego. Studium kanoniczne, Lublin 2014.
- Sobczak Aleksander, Zastępczy charakter funkcji nadzwyczajnego szafarza komunii świętej, *Poznańskie Studia Teologiczne* 10 (2001), s. 329-337.
- Syczewski Tadeusz, Nadzwyczajny szafarz Komunii świętej w aspekcie liturgicznym, w: Laudate Dominum. Księdzu Profesorowi Jerzemu Stefańskiemu z okazji 65-lecia urodzin i 40-lecia kapłaństwa, red. K. Konecki, Gniezno 2005, s. 279-286.
- Wolański Łukasz, Zwyczajna nadzwyczajność – o wypełnianiu funkcji nadzwyczajnego szafarza Komunii Świętej podczas liturgii, *Anamnesis* 71 (2012), nr 11, s. 110-114.

**Lay Persons as the Extraordinary Minister of Holy Communion
(can. 230 § 3 of the Code of Canon Law)**

Summary

This article is devoted to the analysis of legal norms regarding the license lay persons to perform task of extraordinary minister of Holy Communion (can. 910 § 2 in conjunction with can. 230 § 3). The author in the first place focused on explaining the concept of *officio supplere*, used in can. 230 § 3 Code of Canon Law, relative to laity extraordinary ministers of Holy Communion, and then he approached history of the institution of extraordinary minister of Holy Communion in Church.

Analysis also covered the regulations on the competence of extraordinary minister of Holy Communion, such as the 1) distribute Holy Communion (can. 910 § 2); 2) bringing the Most Holy Eucharist as Viaticum to the sick (can. 911 § 2); 3) exposition and reposition of the Most Blessed Sacrament (can. 943), with the release of abuses that may appear in this matter.

Słowa kluczowe: *officium supplere*, upoważnienie, rozdzielanie Komunii św., nadużycia, udział świeckich w posłudze kapłanów

Key words: *officium supplere*, license, distribution of Holy Communion, abuses, participation of the laity in priestly ministry